

COMPOSITORS: Haydn, Berlioz, Saint-Saëns, Ysaye, Sibelius, Txaikovski
i Rachmaninov

BIBLIO-/DISCOGRAFIA suggerida:

El mundo en el oído. Ramón Andrés. Acantilado, Barcelona 2008.

Reklams Konzertführer. Hans Renner. Universal-Bibliothek, Stuttgart 1956.

El ruido eterno. Alex Ross, Sex Barral 2009. *

La imaginación Sonora. Eugenio Trías, Galaxia Gutemberg 2014.*

Contrapunto. Walter Piston, SpanPress Universitaria 1998.*

Rapsòdia sobre un tema de Paganini. (S.Rachmaninov)
D. Trifonov & Orq. Philadelphia, 2015

Simfonia Fantàstica. (H. Berlioz).
Orquestra Nacional de França, L.Bernstein, 1976

Calendari de les audicions

- 26 de gener a les 12'00 h. *El préstec musical, abans, durant i després de Bach*
23 de febrer a les 12'00 h. *L'herència musical del "Dies Irae": set exemples*
22 de març a les 12'00 h. *Homenatges i escarnis. Cites que no són el que pareixen*
26 d'abril a les 12'00 h. *Variat de variacions. La invenció de la còpia*

Llicència per a plagiar

(Cicle d'audicions comentades per Joan Estrany, crític i divulgador musical)

Audició 2^a.

L'herència musical del *Dies Irae* 7 exemples

Diumenge, 23 de febrer a les 12'00h. Entrada lliure.

Audició 2.

L'herència musical del *Dies Irae*

7 exemples

La mongeta, el pneuma i l'ADN musical

Primer Mendel ens va empassolar el pèsol, dos segles més tard coneguèrem na Dolly i d'altres bestioles clonades i avui dia els algoritmes prefiguren el nostre esdevenidor amb o sense el nostre consentiment. De ben segur us demanareu, què té a veure la creació musical i la genètica? Probablement més del que sembla a primera oïda.

¿Seria molt agosarat parlar de càrrega genètica en termes notacionals, vull dir d'un ADN musical? Certament seria excessiu, ara bé hi ha algunes constants en la història de la música occidental que semblen immutables i es transmeten generació a generació com si aquests motius esdevinguessin un comú denominador de la creació sonora.

Un dels motius que ens acompanya des de fa més d'un mil·lenni és el famós *Dies Irae*, una codificació recurrent en el mapa genètic de la música continental. Així doncs, fem un poc de *genealogia* del *Dies Irae*, motiu musical gregorià amb més de mil anys d'història, que centenars de compositors han incorporat a les seves obres. Deu segles després ens segueix acompanyant, ja sigui en la seva forma genuïna gregoriana o en qualsevol de les subsegüents mutacions posteriors.

Avui només parlarem de set exemples concrets, però segurament, si ens hi poséssim de bon de veres, en trobaríem 70 vegades 7. La disputa per la paternitat del motiu original ens obliga a recular, i molt, en el temps. Gregori el Gran (segle VII), Bernat de Claravall (XII), Sant Bonaventura (XIII) i Tomàs de Celano (XIII) serien alguns dels religiosos amb dret a reclamar la *pàtria potestat* del *Dies Irae*. Tanmateix l'origen es remunta, de ben segur, més enfora perquè el text remet a les sibil·les gregues.

L'origen d'aquesta ombrívola melodia no difereix gaire en el temps del de la notació musical (datada entre els segles IX i XII). Abans dels pentagrames, i fins i tot dels tetragrames gregorians, la primera notació tonal i prosòdica es limitava a petites incisions sobre les síl·labes del text. Segons la forma del *pneuma* o protonota musical (*pneuma* en grec vol dir respiració) el cantaire havia d'entonar intervals més aguts o més greus, notes més llargues o breus.

Amb el temps la notació musical s'estandarditzà i també es complicà. Del *Dies Irae* medieval botam al *Dies Irae* romàntic, que tant van reverenciar els compositors del segle XIX. Malgrat totes les incisions i afegitons fetes, la tenebror del tema original roman avui dia intacta.

Empoderats per la *licència a plagiar*, que assisteix a tot creador que vulgui innovar, compositors com Haydn, Berlioz, Saint-Saëns, Holst, Rachmaninov, Txaikovski o Ysaye van voler fer la seva pròpia lectura d'aquestes set notes enigmàtiques. Us oferim tan sols alguns pèsols d'aquesta mongetera gegantina que s'enfila ben amunt i sembla no voler aturar-se mai de créixer i donar fruit.

Fragment del text de la seqüència llatina del 'Dies Irae'

*Dies iræ, dies illa,
Solvēt sæclum in favilla,
Teste David cum Sibylla !
Quantus tremor est futurus,
quando iudex est venturus,
cuncta stricte discussurus !
Tuba mirum spargens sonum
per sepulcra regionum,
coget omnes ante thronum.
Mors stupebit et Natura,
cum resurget creatura,
judicanti responsura.
Liber scriptus proferetur,
in quo totum continetur,
unde Mundus iudicetur.
Iudex ergo cum sedebit,
quidquid latet apparebit,*

Un dia d'ira serà el dia
en què el món serà reduït a cendra,
tal com anunciaren David i la Sibilla.
Quin espant no es produirà,
quan el jutge vindrà
a aclarir-ho tot estrictament.
La trompeta, escampant un so admirable
entre els sepulcres de tots els països,
reunirà tothom davant el tron.
La mort i la Natura s'astoraran,
quan ressuscitarà la humana criatura
per respondre davant qui l'ha de jutjar.
Apareixerà el llibre escrit
en què tot és contingut
i amb el qual es jutjarà al món.
Així, quan el jutge s'asseurà,
el secret es mostrarà

Musical score for 'Dies Irae' featuring Bassoon, Piano, Violin I, Violin II, Viola, Violoncello, and Double Bass. The score includes dynamic markings such as p, mf, f, and accents like pizz. and saltando.

